

NUTQ TERAPIYASI RITMLARINING TUZATISH-PEDAGOGIK KOMPLEKS USULI ORQALI NUTQ BUZILISHLARINI BARTARAF ETISH

Goipova Nodira Baxtiyor qizi

Pedagogika va psixologiya kafedrasida o'qituvchisi.

Annotatsiya Ushbu maqolada nutq terapiyasi, bolalar nutqi ustida ishlashda musiqa, so'z, harakat bilan birgalikda imkoniyati cheklangan bolalarda uchraydigan kamchiliklarni bartaraf etish, nutq - terapiyasi logoritmik mashqlardan foydalanish, logoritmik darslarning xususiyatlari nutqning rivojlanishida logoritmik mashqlarni tutgan o'rni. Nutq terapiyasi va psixokorreksiya, ritmik mashqlarni, tashkillashtirishning samarali usullari yoritilgan.

Kalit so'zlar: Kompleks, til, nutq terapiyasi, musiqa, harakat, so'z logoritmika, ritmik mashqlar, musiqali ritm, nutq ritmi, eshtish ritmi, o'yin, pozitivlik, psixoterapiya.

KIRISH

Nutq terapiyasi ritmi - aniq va to'g'ri nutqni shakllantirish va bolalarning har tomonlama rivojlanishi uchun zarur bo'lgan o'yin usuli. Bu mashqlar va neyrogimnastika to'plami. O'qituvchilar va mutaxassislarni rivojlanish, o'rganish, muloqot va xulq-atvorda muammolar bo'lgan bolalarga ixtisoslashtirilgan yordamning yangi shakllari va texnologiyalarini izlashga, yangi modellarni yaratishga undaydi.

Nutq buzilishi bo'lgan bolalar bilan ishlaydigan mutaxassislar oldida nutq patologiyasini qoplashning eng samarali usullarini topish vazifasi turibdi, bu esa nutqi buzilgan bolaning sotsializatsiyasini ta'minlaydi. Amaliy o'qituvchilardan buzilishning mohiyatini tushunishga intilish, ishga mazmunli, nostandart yondashish, bolada kuchli og'zaki muloqot qobiliyatlarini bosqichma-bosqich rivojlantirish talab etiladi. Ular barqaror natijalar beradigan uzoq muddatli ish uchun zarur bo'lgan motivlar va irodaviy fazilatlarini shakllantirishlari kerak. Va bularning barchasi osongina, tabiiy ravishda, o'ynoqi tarzda amalga oshirilishi kerak.

ADABIYOTLAR TAHLILI.

So'nggi yillardagi ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, nutq terapiyasi guruhiga qabul qilingan bolalarning ko'pchiligi dizartrik komponentli umumiy nutqning rivojlanmaganligi tashxisiga ega. Ular kam rivojlangan ixtiyoriy soha (kontsentratsiya, e'tiborni o'zgartirish, vazifani bajarish, model bo'yicha ishlash va hk) bilan tavsiflanadi. Asab tizimining funksional yetukligi tufayli ularda inhibitsiyon va qo'zg'alish jarayonlari yomon muvozanatlangan. L.S. Tsvetkovaning ta'kidlashicha, bunday bolalar ko'pincha turli xil harakatlar va motorli ko'nikmalarning etarli darajada rivojlanmaganligini ko'rsatadilar: harakatlar yomon muvofiqlashtirilgan, noqulay va tushunarsiz, ravshanlik va tezlik pasayadi, ritm va silliqlik yo'q.

Nutq patologiyasini bartaraf etish muammosini hal qilishda tabaqalashtirilgan, individual yo'naltirilgan yondashuvning samarali usullaridan biri, bizning fikrimizcha, nutq terapiyasi ritmi darslarini tashkil etishdir.

Nutq terapiyasi ritmi nutq buzilishlarini bartaraf etishning korrektsion-pedagogik kompleks usulining ajralmas qismi bo'lib, bu erda musiqa samarali tashkiliy ta'sir vositasi sifatida uzoq vaqtdan beri tuzatish maqsadlarida ishlatilgan. V.M. Bexterevning fikricha, musiqiy ritm yordamida bolaning asab tizimini muvozanatlash mumkin.

Musiqiy va ritmik harakatlar tizimi shveysariyalik bastakor va o'qituvchi E. Jak-Dalkroze tomonidan ishlab chiqilgan. Ritm, musiqa va harakat kombinatsiyasidan foydalanib, Jak-Dalkroze "ritm yordamida ritmni o'rgatish" muammosini hal qildi (birinchi navbatda musiqachilarda), so'ngra maxsus mashqlar yordamida u maktabgacha yoshdagi bolalarda musiqiy quloq, xotira, diqqat, ritm va harakatlarning plastik ekspressivligini rivojlantirdi.

Logoritmika, G.A.Volkovning fikricha, harakat, musiqa va so'z o'rtasidagi bog'liqlikka asoslangan noyob faol terapiya shakllaridan biridir. Bu nutq guruhidagi ta'lim va tuzatish-rivojlantiruvchi ishlarning bir qismidir. Nutq nuqsonlari tuzilishi va nutq patologiyasi bo'lgan maktabgacha yoshdagi bolalarning nutqiy bo'lmagan aqliy funktsiyalari logoritmikaning ob'ekti hisoblanadi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Logoritmikaning predmeti psixomotor, hissiy funktsiyalar va harakatlar tizimining musiqa va so'z bilan uyg'unlashuvdagi turli xil buzilishlar sifatida ko'rib chiqilishi kerak.

Logoritmikaning maqsadi: nutq bilan birga ritmik va musiqiy mashqlar orqali maktabgacha yoshdagi bolaning rivojlanishidagi mavjud og'ishlarni tuzatish va oldini olish.

Shuni ta'kidlashni istardikki, o'yin komponenti logoritmik darslarda alohida rol o'ynaydi, chunki u butun sinfda diqqat va qiziqishni saqlashga yordam beradi. Bunday o'yinlar hatto gapirmaydigan bolalarga ham foydali ta'sir ko'rsatadi, chunki darsning odatiy stereotipi o'zgaradi: monoton artikulyatsiya mashqlari tanish rasmlar va o'yinchoqlar bilan ishlash, stolda o'tirish o'rniga maqsadli vosita faoliyati bilan almashtiriladi - musiqiy va she'riy hamrohlik bilan joyning tez-tez o'zgarishi va boshqalar.

- Kirish - yurish va yurish. Nafas olish, harakatlarni muvofiqlashtirish, holat va boshqalar bo'yicha ish olib boriladi.

- Umumiy rivojlanish. Ular tanaga keng qamrovli ta'sir qilish uchun ishlatiladi.

- Diqqatni faollashtiruvchi. Diqqatni almashtirish, barqarorlik va taqsimlashni rivojlantirishga qaratilgan.

- Mushaklar ohangini tartibga solish. Ular sizga mushaklaringizni nazorat qilishni o'rgatadi (bo'shashtiring yoki tarang).

• Ritmik. Ular o'yin, dramatisatsiya, qushlar va hayvonlarning harakatlarini taqlid qilish shaklida beriladi.

• O'yin. ular tashabbuskorlik, intizom, epchillik va do'stlik tuyg'usini tarbiyalaydi.

• Yakunlovchi fikrlar. E'tiborni boshqa, kelgusi faoliyatga o'tkazishga qaratilgan.

Bir tomondan, logoritmika so'z, musiqa va harakat o'rtasidagi bog'lanishdan foydalanishga asoslanadi. Ushbu komponentlar o'rtasidagi munosabatlar, ulardan birining ustunligi yoki ular orasidagi bog'liqlik bilan har xil bo'lishi mumkin. Boshqa tomondan, ushbu faoliyat turi turli xil anomaliyalari, ayniqsa nutq patologiyasi bo'lgan bolalarni ta'lim, davolash va o'qitishning har qanday rehabilitatsiya usuliga kiritilishini belgilaydi. Shunday qilib, nutq terapevti logoritmikani nutq terapiyasi ishining mustaqil usuli (musiqa direktori bilan birgalikda) yoki darsning bir qismi sifatida qo'llashi mumkin.

Nutq terapevti va musiqa rahbarining korreksion va rivojlantiruvchi ish amaliyotida o'zaro aloqaning ko'plab shakllari ishlab chiqilgan va sinovdan o'tgan (psixologik-tibbiy-pedagogik kengash doirasida diagnostika natijalarini muhokama qilish; etakchi nuqsonni hisobga olgan holda musiqa ta'limi bo'yicha tuzatish ishlarini uzoq muddatli rejalashtirish; nutq terapevtining nutq terapiyasida ishlatiladigan nutq materiallaridan foydalanishga moslashishi; nutq terapiyasi darslarida nutq materiallaridan foydalanishni yaxshilash; tuzatish va rivojlantirish ishlari va boshqalar), ular orasida logoritmik sinflarni birgalikda ishlab chiqish va amalga oshirish muhim rol o'ynaydi.

XULOSA.

Shunday qilib, logoritmik darslar davomida nutq terapevti bir nechta tuzatish vazifalarini hal qiladi. Bolaning kosmosdagi orientatsiyasi sezilarli darajada yaxshilanadi, ritm hissi, umumiy va nozik vosita ko'nikmalari rivojlanadi, artikulyar harakatlar yaxshilanadi, eshitish diqqati va fonemik eshitish shakllanadi. Bolaning harakatlari erkin va ifodali bo'ladi, yuz ifodalari jonli va hissiy. Aynan logoritmik mashg'ulotlar paytida so'zlamaydigan bolalar o'zlarining birinchi nutq yutuqlarini namoyish etadilar. Bundan tashqari, bolalar guruhda muloqot qilishni o'rganadilar va ularning muloqot qobiliyatlari yaxshilanadi. Bola juda murakkab vazifani qulay, qiziqarli tarzda bajaradi - u dunyoni o'rganadi va nutqini yaxshilaydi.

O'qitish va tuzatish guruhda amalga oshirilishi kerak, lekin har bir bolaning motorli ko'nikmalarini rivojlantirishning individual imkoniyatlarini hisobga olgan holda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

2.Xovodillayev, M. X., Goipova, N. B., & Tolanorov, J. B. (2023). WAYS TO VERIFY THE PERCEPTION OF MENTALLY IMPAIRED CHILDREN UP TO SCHOOL. Open Access Repository, 9(12), 39-42.

3.Olimjonovna, R. Z. (2024). BOLALARDA EMOTSIONAL INTELLEKTNI SHAKLLANTIRISHDA OTA-ONALARNING O‘RNI. INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2024, 3(34), 78-82.

4.Goipova, N. B. Q., & Qambaraliyeva, D. A. Q. (2024). Logoritmikaning bolalar psixologiyasiga kompleks ta’siri. Science and Education, 5(11), 199-203.

5.V.A. Sudakova "Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun logoritmik musiqa va o'yin mashqlari"; Sankt-Peterburg, "Bolalik-matbuot"; 2017 yil.

6. Olimjonovna, Z. R. (2024). O‘ZBEK XALQ PEDAGOGIKASI BOLA SHAXSINI SHAKLLANTIRISHNING IJTIMOIIY-PSIXOLOGIK OMILI SIFATIDA. MODELS AND METHODS FOR INCREASING THE EFFICIENCY OF INNOVATIVE RESEARCH, 3(35), 75-79.

7.Рафикова Р.А. «STEAM технологии как возможность раскрытия потенциала неуспевающих школьников» Вестник Бухарского государственного университета №1. 2024. – С. 36–40.

8.Xasanova, M. & Shodmanov, Q. BOLALARDA DIQQAT ETISHMASLIGI VA GIPERAKTIVLIK BUZILISHNI KELITIRIB CHIQRUVCHI SABABLARI, NOMOYON BO‘LISHI VA XULQ-ATVOR XUSUSIYATLARI. Научный Фокус, Международный современный научно-практический журнал. № 10 (100) Февраля 2024 г. Часть 1. <http://nauchniyimpuls.ru/index.php/sf/article/download/14791/10443>

9. A.E. Voronova "5-7 yoshli bolalar uchun maktabgacha ta'lim muassasalari nutq guruhlarida logoritmika" (uslubiy qo'llanma); M., "SPHERE" ijodiy markazi, 2006 y.

10. Olimjonovna, R. Z. (2024). O‘YIN TERAPIYASI BOLA SHAXSINI SHAKLLANTIRISHNING MUHIM OMILI SIFATIDA. INNOVATIVE ACHIEVEMENTS IN SCIENCE 2024, 3(35), 190-195.

11.Рената Анатольевна Рафикова, Рухшана Пайзибаева Инклюзия как возможность раскрытия творческого потенциала ребенка с ОВЗ (на примере выдающихся людей) // Science and Education. 2024. №12. URL:

12.GOIPOVA, N. INKLUZIV TA'LIM.